

в розрізі процесуальної функції слідчого судді. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 2. С. 265–269.

6. Мірковець В. І. Забезпечення права на свободу та особисту недоторканість при застосуванні заходів забезпечення кримінального провадження : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2021. 19 с.

7. Анастасієва В. В. Судовий контроль за дотриманням прав та свобод особи при застосуванні до неї відсторонення від посади. Věda a perspektivy. 2022. № 9 (16). С. 294–305. (Praha, České republiky). DOI: [https://doi.org/10.52058/26951592-2022-9\(16\)-294-305](https://doi.org/10.52058/26951592-2022-9(16)-294-305). 12.

8. Про Державну службу : Закон України від 13 груд. 2015 р. № 889-VIII. Верховна Рада України : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>.

9. Узагальнення судової практики щодо розгляду слідчим суддею клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження : Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 07 лют. 2014 р. (витяг). Верховна Рада України : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001740-14#Text>.

10. Ухвала Личаківського районного суду м. Львова від 19 берез. 2021 р. № 463/2846/21. Вердикт. ЛІГА:ЗАКОН: [сайт]. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/95763395> 184.

Зарубей Вікторія Володимирівна,
професор кафедри кримінального
процесу Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук, професор;

Соловійов Едуард Петрович,
доцент кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ПІСЛЯ ДЕОКУПАЦІЇ

24 лютого 2022 року росія розпочала повномасштабну війну проти України, прагнучи не тільки захопити великі міста, такі як Харків, Маріуполь, Херсон, Суми та Чернігів, а й

здійснити повну окупацію та асиміляцію країни. Ідеологія «руського миру» заперечувала право українців на самовизначення, національну ідентичність, а також на існування власної держави, що відображалось в жорстоких методах війни, включаючи терор, знищення інфраструктури та житлових масивів на окупованих територіях [1, с. 38].

Термін «деокупація» в Україні не має чіткого правового визначення, однак у практичному сенсі він означає проведення військово-політичних заходів для відновлення контролю держави над раніше окупованими територіями, а також для забезпечення контролю міжнародними організаціями.

Україна, у своїх зусиллях щодо деокупації та безпечної реінтеграції тимчасово анексованих територій, розробила Стратегію деокупації, яка відповідає міжнародним стандартам, включаючи норми Статуту ООН і резолюції Генеральної Асамблеї ООН, що стосуються територіальної цілісності України [2].

З 2014 року Україна впровадила низку законодавчих ініціатив, спрямованих на захист прав людини в умовах війни. Закон «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» визначив правовий статус окупованих територій і запровадив особливий правовий режим. Нова категорія громадян – внутрішньо переміщені особи – отримала законодавчу підтримку через окремі нормативно-правові акти. Однак війна створила нові соціальні групи, серед яких найбільш вразливими є родини загиблих і люди, що залишилися без надійного захисту своїх прав [3].

Невиконання Росією зобов'язань міжнародного гуманітарного права, зокрема щодо захисту життя людей під час збройних конфліктів, стало очевидним. Як зазначає О. Бунчук, хоча ООН ухвалила коментар до ст. 6 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права, що стосувався захисту права на життя в умовах війни, багато важливих аспектів залишилися невіршеними. Це вказує на необхідність удосконалення норм міжнародного права, а також механізмів їхнього застосування [4].

Після деокупації територій перед правоохоронними органами стоїть низка складних завдань, включаючи відновлення правопорядку, забезпечення безпеки громадян та реінтеграцію звільнених територій. Важливим є не тільки фізичне відновлення правоохоронних структур (будівель, технічного забезпечення), а й навчання кадрів та співпраця з

міжнародними організаціями для ефективного збору доказів у справах про воєнні злочини. Так, у місті Ізюм, яке зазнало значних руйнувань, Європейський Союз реалізував проект підтримки місцевої поліції, надаючи необхідне обладнання та проводячи тренінги для правоохоронців [5].

У лютому 2022 року Національна поліція разом із силами оборони гідно зустріла російську агресію та продовжує боронити країну, відбиваючи ворожі атаки. Від початку повномасштабного вторгнення поліція продемонструвала стійкість і ефективність, оперативно реагуючи на безпрецедентні виклики.

Війна докорінно змінила реальність, у якій діяли правоохоронці:

- психоемоційний стан суспільства зазнав суттєвих змін, зникли багато соціальних стримуючих факторів, зокрема страх перед кримінальним переслідуванням чи репутаційними ризиками;

- вийшла з ладу значна частина технічних засобів контролю – камери спостереження, системи фіксації правопорушень, охоронні сигналізації, освітлення та електропостачання;

- поліцейські зіткнулися з невизначеністю щодо своїх дій у випадку збройного нападу з боку регулярних військових формувань країни-агресора;

- згідно із законодавством, поліція входить до сил національного спротиву, проте чітко не визначено, в якій саме ролі її можна залучати, особливо з урахуванням обмежених ресурсів, зокрема відсутності важкого озброєння та навичок його застосування;

- у деяких випадках спостерігалось порушення управлінської вертикалі через евакуацію представників влади та керівництва поліції [6, с. 25–26].

Після деокупації територій слід враховувати ризики, пов'язані з мінуванням, наявністю нерозірваних босприпасів і потенційними диверсійними діями. Відновлення безпеки включає розмінування, патрулювання та евакуацію населення. Крім того, важливо відновити довіру місцевого населення до правоохоронних органів, залучати їх до процесів відновлення та забезпечити прозорість у діяльності органів влади. Звільнені території часто стикаються з проблемою браку кваліфікованих кадрів через евакуацію частини населення та співпрацю деяких

правоохоронців з окупаційною владою. Для вирішення цієї проблеми необхідно формувати кадровий резерв і надавати соціальну підтримку новим фахівцям.

Правоохоронні органи зобов'язані оперативно фіксувати та розслідувати злочини, скоєні під час окупації, зокрема воєнні злочини та порушення прав людини. Це вимагає спеціалізованої підготовки та співпраці з міжнародними організаціями для забезпечення належного збору доказів та притягнення винних до відповідальності. Після деокупації території можуть залишитися небезпечними через мінування, наявність нерозірваних боєприпасів та можливі диверсійні дії. Правоохоронні органи спільно з військовими та спеціалізованими службами проводять розмінування, патрулювання та інші заходи для забезпечення безпеки громадян. Крім того, важливою є робота з евакуації населення з небезпечних зон та надання гуманітарної допомоги [6, с. 27–28].

Отже, функціонування правоохоронних органів у період після деокупації характеризується низкою специфічних викликів, які потребують комплексних та скоординованих дій для забезпечення безпеки, правопорядку та успішної реінтеграції звільнених територій.

Список використаних джерел

1. Капустянський В. Д. Актуальні питання захисту прав людини на тимчасово окупованих територіях України. Реалізація прав людини у діяльності правоохоронних органів в умовах окупації українських територій : *матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. (ДонДУВС, 30 верес. 2022 р.)*. С. 38–39.

2. Звільнення територій несе нові виклики: кого і як карати за роботу на окупанта?. Українська Гельсінська спілка з прав людини. URL: <https://helsinki.org.ua/articles/zvilnennia-terytori>.

3. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15 квітня 2014 р. № 1207-VII (із змін.) URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1207-18>.

4. Бунчук О. Право на життя в умовах війни. *Наукові записки Чернівецької юридичної школи*. 04.05.2022. URL: <https://law.chnu.edu.ua/pravo-na-zhyttia-v-umovakh-viiny/>.

5. КМСС в Україні запускає пілотний проєкт для підтримки поліції та безпеки громади в Ізюмі. URL: https://www.euam-ukraine.eu/ua/news/euam-ukraine-launches-pilot-project-to-support-policing-and-community-safety-in-izyum/?utm_source=.

6. Гусаров С. М. Робота органів поліції України на деокупованих територіях. *Проблеми сучасної поліцейстики: тези доп. III наук.-практ. конф.(м. Вінниця, 11 трав. 2023 р.)*. Вінниця: ХНУВС, 2023. С. 25–30.

Іваницький Сергій Олександрович,
професор кафедри кримінального
процесу Національної академії
внутрішніх справ, доктор юридичних
наук, доцент

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ СКАСУВАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ У ВИГЛЯДІ ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ ДЛЯ ПРОХОДЖЕННЯ (ПРОДОВЖЕННЯ) ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ЗА ПРИЗОВОМ ПІД ЧАС МОБІЛІЗАЦІЇ

Військова агресія рф проти України, на жаль, супроводжується втратами особового складу сил безпеки та оборони, що зумовлює гостру потребу кадрового поповнення, необхідність пошуку додаткових резервів та людських ресурсів.

Відповідаючи на ці виклики, український законодавець у ст. 616 КПК України встановив, що у разі введення воєнного стану, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав проти України підозрюваний, обвинувачений, який під час досудового розслідування або судового розгляду тримається під вартою, крім тих, які підозрюються або обвинувачуються у вчиненні злочинів проти основ національної безпеки України, умисного вбивства двох або більше осіб або вчиненого з особливою жорстокістю, або поєднаного із зґвалтуванням або сексуальним насильством, або особливо тяжких корупційних кримінальних правопорушень чи у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 152–156¹, 258–258⁶, ч. 4 ст. 286¹, ст. 348 КК України, а також підозрюваний, обвинувачений, який згідно з п.п. 1 п. 3 прим. до ст. 368 КК України на момент вчинення кримінального